

EUROOPAN
KOMISSIO

UNIONIN ULKOASIOIDEN
JA TURVALLISUUSPOLITIIKAN
KORKEA EDUSTAJA

Bryssel 14.6.2019
JOIN(2019) 12 final

**YHTEINEN LAUSUMA EUROOPAN PARLAMENTILLE, EUROOPPA-
NEUVOSTOLLE, NEUVOSTOLLE, EUROOPAN TALOUS- JA
SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN KOMITEALLE**

**Kertomus disinformaation torjuntaa koskevan toimintasuunnitelman
täytäntöönpanosta**

A. Johdanto

Demokraattisten prosessien ja instituutioiden suojeleminen disinformaatiolta¹ on merkittävä haaste yhteiskunnillemme. Haasteeseen vastaamiseksi EU on luonut vankan kehyksen, jonka avulla toimintaa koordinoidaan täysin eurooppalaisten arvojen ja perusoikeuksien mukaisesti.

Eurooppalaisen demokratian vahvuus perustuu kansalaisten aktiiviseen osallistumiseen. Ennätyksellisen korkea äänestysprosentti äskettäisissä Euroopan parlamentin vaaleissa osoittaa, kuinka aktiivisesti eurooppalaiset haluavat olla mukana unionin tulevaisuuden suunnittelussa.

Vaikka on liian aikaista tehdä lopullisia johtopäätöksiä siitä, missä määrin disinformaatiota esiintyi näissä vaaleissa ja miten se vaikutti niihin, on selvää, että disinformaatiota koskevan yhteisen toimintasuunnitelman² ja erityisen vaalipaketin³ yhteydessä toteutetuilla toimenpiteillä on voitu torjua hyökkäyksiä ja paljastaa disinformaatiota. Näiden toimenpiteiden rohkaisemina lukuisat toimittajat, faktantarkistajat, alustat, kansalliset viranomaiset, tutkijat ja kansalaisyhteiskunta ovat osaltaan lisänneet tietoisuutta siitä, miten torjua uhkaa. Yleisen tietoisuuden lisääntyminen on heikentänyt vihamielisten toimijoiden mahdollisuuksia manipuloida julkista keskustelua.

Itsetyytyväisyyteen ei kuitenkaan ole aihetta, ja disinformaation torjuntaa on jatkettava. Se on pitkän aikavälin haaste, joka koskee yhteiskuntiemme kaikkia osia ja edellyttää jatkuvaa sitoutumista ja jatkuvia ponnisteluja. Unionin demokraattisten prosessien ja instituutioiden suojeleminen manipuloinnilta ja disinformaatiolta edellyttää lisätoimia.

Tänään julkaistussa komission ja korkean edustajan kertomuksessa esitetään ensimmäinen arvio tähänastisesta edistymisestä ja tärkeimmät opit tulevaisuutta varten. Siinä kerrotaan yksityiskohtaisemmin, miten toimintasuunnitelma ja vaalipaketti auttoivat torjumaan disinformaatiota EU-vaalien yhteydessä. Kertomus on myös komission ja korkean edustajan panos 20.–21. kesäkuuta 2019 pidettävään Eurooppa-neuvoston kokoukseen.

B. Tavoitteena koordinoitu toiminta disinformaation torjumiseksi

Disinformaatiota koskevalla toimintasuunnitelmalla komissio ja korkea edustaja ottivat käyttöön vankan kehyksen, jonka avulla voidaan torjua EU:n sisäisiä ja ulkopuolisia uhkia. Kaikilla asiaan liittyvillä toimijoilla, kuten EU:n toimielimillä, jäsenvaltioilla, toimialalla ja kansalaisyhteiskunnalla, oli oma tehtävänsä toimintasuunnitelman jäljempänä esitettyjen neljän toimintalinjan puitteissa.

¹ Komissio määrittelee disinformaation todennettavasti vääräksi tai harhaanjohtavaksi tiedoksi, jota luodaan, esitetään tai levitetään taloudellisen hyödyn saamiseksi tai suuren yleisön johtamiseksi harhaan tarkoituksella ja joka saattaa aiheuttaa vahinkoa yleiselle edulle. Disinformaatioksi ei luokitella raportointivirheitä, satiiria ja parodiaa eikä selkeästi yksilöityjä puolueellisia uutisia ja kommentteja (COM(2018) 236). Disinformaation tavoitteena on häiritä ja luoda jakolinjoja sekä kylvää epäilyksen siemeniä vääristelemällä tosiseikkoja, mikä on omiaan hämmentämään ihmisiä ja heikentämään heidän uskoaan instituutioihin ja vakiintuneisiin poliittisiin prosesseihin.

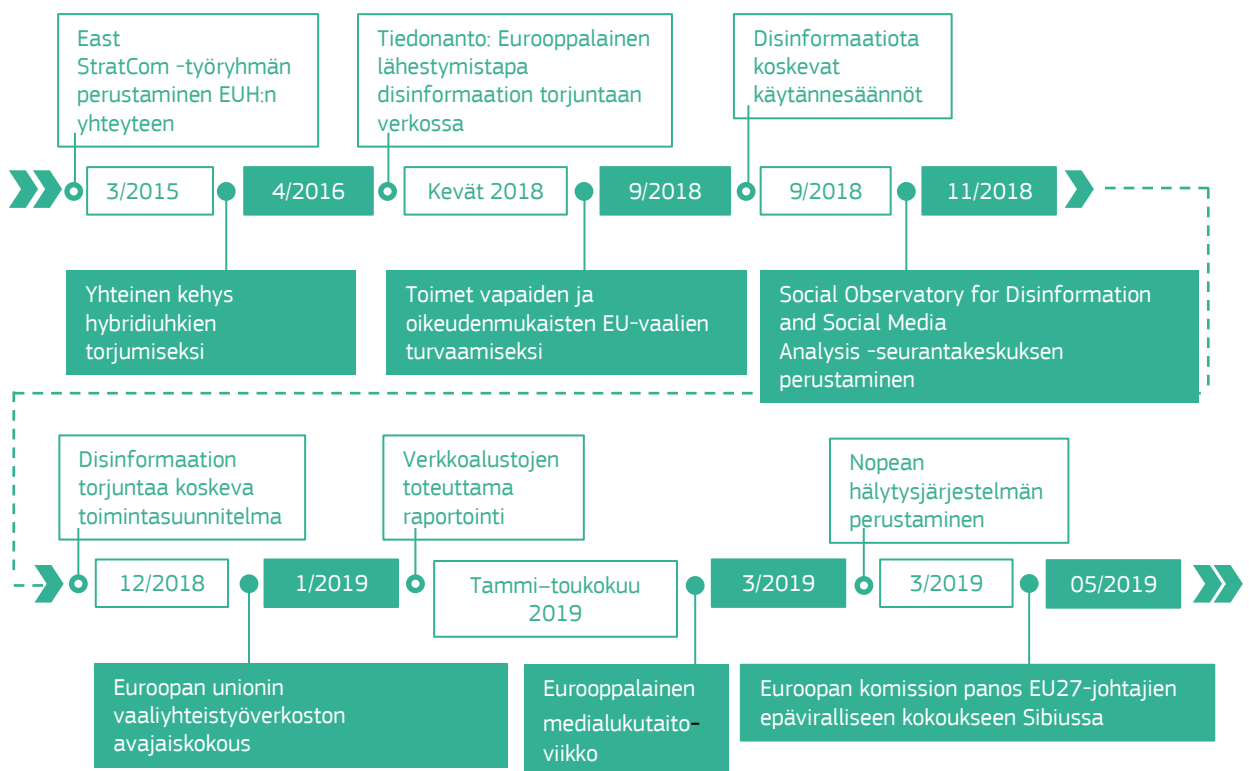
² JOIN(2018)36.

³ Vaalipakettiin sisältyy komission tiedonanto vapaista ja oikeudenmukaisista EU-vaaleista (COM(2018) 637), komission suositus vaaliyhteistyöverkostoista, läpinäkyvyydestä verkossa, suojautumisesta kyberturvallisuuden häiriötilanteilta sekä disinformaatiokampanjoiden torjumisesta Euroopan parlamentin vaalien yhteydessä (C(2018) 5949), komission ohjeet unionin tietosuojaa-asetuksen soveltamisesta vaalien yhteydessä (COM (2018) 638), Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU, Euratom) 2019/493, annettu 25 päivänä maaliskuuta 2019, asetuksen (EU, Euratom) N:o 1141/2014 muuttamisesta henkilötietojen suojausta koskevien sääntöjen rikkomuksiin liittyvän tarkastusmenettelyn osalta Euroopan parlamentin vaalien yhteydessä (EUVL L 85I, 27.3.2019, s. 7–10).

1. EU on tehostanut valmiuksiaan tunnistaa ja torjua disinformaatiota Euroopan ulkosuhdehallinnon (EUH) strategisen viestinnän työryhmien ja EU:n hybridianalyysikeskuksen avulla. Se on myös parantanut koordinoitua perustamalla nopean hälytysjärjestelmän, jolla helpotetaan tietojenvaihtoa jäsenvaltioiden ja EU:n toimielinten välillä.
2. EU on tehnyt yhteistyötä verkkoalustojen ja toimialan kanssa disinformaatiota koskevien vapaaehtoisten käytäntösääntöjen avulla lisätäkseen poliittisen viestinnän läpinäkyvyyttä ja estääkseen alustojen ja toimialan tarjoamien palvelujen manipuloivan käytön. Tämän ansiosta käyttäjät ovat tietoisia siitä, miksi he näkevät tiettyä poliittista sisältöä ja mainontaa ja mistä se on peräisin.
3. Komissio ja korkea edustaja ovat tehneet Euroopan parlamentin kanssa yhteistyötä lisätäkseen tietoisuutta disinformaatiosta ja yhteiskunnan kykyä torjua sitä. Tässä yhteydessä painotettiin erityisesti faktaperusteisen viestinnän merkitystä ja uusia toimia medialukutaidon edistämiseksi.
4. Komissio on tukenut jäsenvaltioiden pyrkimyksiä varmistaa vaalien eheys ja parantaa unionin demokraattisten järjestelmien kestävyttä helpottamalla yhteistyötä, tarjoamalla ohjausta ja tukea sekä toteuttamalla lainsäädäntötoimia.

EU:n yhteiset ja koordinoitujen toimet disinformaation torjumiseksi

1. Valmiuksien parantaminen ja koordinoitujen toimien vahvistaminen

Komissio ja korkea edustaja vahvistivat unionin valmiuksia havaita, analysoida ja paljastaa disinformaatiota sekä varmistaa koordinoitujen toimet erityisesti nopean hälytysjärjestelmän avulla. Tämä toteutettiin etenkin vahvistamalla asiaan liittyviä viestinnän pääosaston toimintalinjoja ja lisäämällä Euroopan ulkosuhdehallinnon strategisen viestinnän työryhmien taloudellisia ja

henkilöstöresursseja. Esimerkiksi määrärahojen lisääminen on auttanut East StratCom -työryhmää laajentamaan toimintaansa ja kehittämään edelleen ammattimaista seuranta.

Nopea hälytysjärjestelmä on puolestaan helpottanut EU:n viranomaisten ja jäsenvaltioiden välistä päivittäistä yhteydenpitoa ja tietojenvaihtoa useista disinformaatioon liittyvistä tapauksista ja suuntauksista.

Saatavilla olevan näytön avulla ei ole tässä vaiheessa voitu havaita ulkoisista lähteistä peräisin olevaa rajatylittävää disinformaatiokampanjaa, joka olisi kohdistunut nimenomaisesti EU-vaaleihin. Kerätyt todisteet osoittivat kuitenkin, että venäläiset lähteet tuottivat jatkuvasti ja päättäväisesti disinformaatiota, jonka tarkoituksena oli vähentää äänestysvilkkautta ja vaikuttaa äänestäjien mieltymyksiin.⁴ Disinformaatio kattoi monia eri aihepiirejä aina unionin demokraattisen legitiimiyden kyseenalaistamisesta vastakkainasettelua luovien, esimerkiksi muuttoliikettä ja suvereniteettia koskevien julkisten keskustelujen hyödyntämiseen. Tämä vahvistaa sen, että valtiollisten ja valtiosta riippumattomien toimijoiden toteuttamat disinformaatiokampanjat muodostavat hybridiuhan EU:lle.⁵

Vihamieliset toimijat pyrkivät toistuvasti käyttämään disinformaatiota äärimmäisten mielipiteiden edistämiseen ja vastakkainasettelun luomiseen paikallisissa keskustelutilaisuuksissa muun muassa EU:ta vastaan kohdistetuilla perusteettomilla hyökkäyksillä. Kansalliset poliittiset toimijat omaksuivat usein venäläisten lähteiden käyttämiä taktiikoita ja narratiiveja hyökätäkseen EU:ta ja sen arvoja vastaan.⁶ Toimintaan osallistui myös muita ulkopuolisia toimijoita.

Vihamieliset toimijat esittivät, että Notre Dame -katedraalin tulipalo oli osoitus väitetystä länsimaisten ja kristillisten arvojen heikkenemisestä EU:ssa. Ne myös nopeasti syyttivät niin sanottua eurooppalaista syvää valtiota, Saksan ja Espanjan turvallisuuspalveluja sekä joitakin yksilöitä Itävallan poliittisesta kriisistä ja sitä seuranneesta hallituksen hajoamisesta. Levittämällä juttuja lobbaajien hallinnoiman Euroopan parlamentin lainsäädäntävallan merkityksettömyydestä puolestaan pyrittiin vähentämään äänestysvilkkautta.⁷

Tällaisten toimijoiden käyttämät taktiikat kehittyvät yhtä nopeasti kuin valtioiden ja verkkoalustojen toteuttamat toimenpiteet. Nämä, etenkin venäläisiin lähteisiin liittyvät toimijat näyttivät nyt valinnee digitaalisilla alustoilla toteutettavien laajamittaisten toimien sijaan pienimuotoisempia paikallisia toimia, joita on vaikeampi havaita ja paljastaa.

Koska disinformaatiotoimet ovat yhä kehittyneempiä ja riippumattomien tutkijoiden on vaikea saada asiaankuuluvia tietoja alustoilta, disinformaatiokampanjoiden laajuuden ja vaikutusten perusteellinen arviointi vie aikaa ja edellyttää kansalaisyhteiskunnan, tiedeyhteisön, julkisten toimijoiden ja verkkoalustojen yhteisiä toimia.

⁴ East Strat Com -työryhmän havaitsemien venäläisiin lähteisiin liittyvien disinformaatiotapausten määrä kaksinkertaistui vuoden 2019 tammikuusta alkaen verrattuna samaan ajanjaksoon vuonna 2018 (434 tapauksesta 998 tapaukseen).

⁵ Ks. etenkin Facebookin ilmoitukset sivujen, ryhmien ja tilien poistosta muissa maissa: <https://newsroom.fb.com/news/>.

⁶ <https://www.isdglobal.org/isd-publications/interim-briefing-propaganda-and-digital-campaigning-in-the-eu-elections/>.

⁷ Lisätietoja näihin aiheisiin liittyvistä disinformaatiotapauksista on saatavilla EUvsDisinfo-portaalissa osoitteessa <https://euvsdisinfo.eu/disinformation-cases/>.

Nopea hälytysjärjestelmä on osoittanut arvonsa edistämällä tiiviimpää koordinoitua EU:n toimielinten ja kansallisten viranomaisten välillä. Viranomaisten välisen kanssakäymisen määrä on kasvanut tasaisesti, ja välineestä on tullut disinformaation torjunnan vertailukohta. Se on myös vahvistanut verkkoalustojen kanssa tehtävää yhteistyötä, vaikkakin alustojen on yhä tehostettava reagoituaan ulkopuolelta saamiinsa ilmoituksiin epäaidosta toiminnasta ja vihamielisestä sisällöstä. Nopea hälytysjärjestelmä on myös helpottanut yhteistyötä kansainvälisten kumppanien, kuten G7:n ja Pohjois-Atlantin liiton, kanssa, ja sitä vahvistetaan edelleen tulevaisuudessa.

2. Disinformaatiota koskevien käytäntöjen täytäntöönpano

Verkkoalustoista on tullut monien EU:n kansalaisten merkittävä tiedonlähde. Niillä voi näin ollen olla keskeinen rooli disinformaation leviämässä. Tämän vuoksi komissio on kehottanut alustoja tehostamaan toimiaan disinformaation torjumiseksi. Sen seurauksena tärkeimmät alustat, kuten Facebook, Google ja Twitter, sekä ohjelmistoyritykset ja mainosalaa edustavat järjestöt ottivat lokakuussa 2018 käyttöön itsesääntelyyn perustuvat disinformaatiota koskevat käytäntönsä.⁸ Sen myötä ne sitoutuivat vapaaehtoisesti edistämään palvelujensa läpinäkyvyyttä, vastuuvollisuutta ja luotettavuutta.

Vuoden 2019 EU-vaaleja silmällä pitäen komissio ja audiovisuaalisten mediapalvelujen eurooppalaisten sääntelyviranomaisten ryhmä (ERGA)⁹ seurasi kohdennetusti Facebookin, Googlen ja Twitterin toteuttamia toimia näiden tammi–toukokuussa 2019 toimittamien kuukausiraporttien¹⁰ perusteella. Seurannassa havaittiin seuraavat saavutukset:

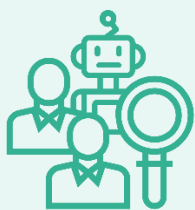
- ▶ Verkkoalustat ovat parantaneet **mainosten sijoittelun valvontaa** rajoittaakseen haitallista klikkikalastelua ja vähentääkseen disinformaation levittäjien mainostuloja. Niiden kuukausittaiset raportit käsittivät yksityiskohtaisia jäsenvaltiokohtaisia lukuja vilpillisen tai harhaanjohtavan toiminnan vuoksi alustoilta poistettujen mainosten ja suljettujen mainostilien määristä.¹¹
- ▶ Kaikki kolme verkkoalustaa tehostivat toimiaan lisätäkseen **poliittisten mainosten läpinäkyvyyttä** erityisesti merkittävillä mainokset asianmukaisesti ja asettamalla ne saataville hakutoiminnolla varustettuihin mainoskirjastoihin.
- ▶ Alustat ilmoittivat toteuttaneensa toimia, joilla ne tukevat **palvelujensa eheyttä**. Ne ilmoittivat puuttuvansa manipuloivaan toimintaan tekemällä sisällöstä näkyvämpää koordinoituja toimia sekä bottien väärinkäyttöön ja väärennettyjen tilien käyttöön.

⁸ Microsoft allekirjoitti käytäntönsä toukokuussa 2019.

⁹ ERGAN on määrä hyväksyä raportti kokonaisuudessaan 20.–21. kesäkuuta 2019 pidettävässä kokouksessa.

¹⁰ Komissio julkaisi nämä raportit ja arvionsa käytäntöjen täytäntöönpanon edistymisestä.

¹¹ Tällaista toimintaa ovat esimerkiksi toisena henkilönä esiintyminen, roskapostin lähettäminen, henkilötietojen vääristely ja niin sanottuihin mainostehtäisiin tai huijaussivustoille johtavien linkkien tarjoaminen. Viiden kuukauden aikana Google ryhtyi toimiin 131 621:tä EU:hun sijoitunutta mainostiliä vastaan, koska ne olivat loukanneet sen tietojen vääristelyn vastaisia periaatteita, ja 26 824:ää EU:hun sijoitunutta mainostiliä vastaan, koska ne olivat loukanneet sen riittämättömän alkuperäisen sisällön vastaisia periaatteita. Lisäksi se ryhtyi toimiin 1 188:aa EU:ssa toimivaa julkaisijaa vastaan, sillä ne olivat loukanneet sen hyödyllistä sisältöä koskevia periaatteita. Facebook teki ilmoituksen noin 1,2 miljoonasta EU:ssa julkaistusta mainoksesta, jotka rikkoivat sen heikkolaatuisen, häiritsevän, harhaanjohtavan tai virheellisen sisällön vastaisia käytäntöjä tai kiersivät sen järjestelmiä. Twitter ilmoitti hylänneensä 6 018 EU:n alueelle kohdistettua mainosta, koska ne eivät noudattaneet sen periaatteita sopimattomista mainoksista koskevista liiketoimintavoista, sekä 9 508 EU:n alueelle kohdistettua mainosta, koska ne eivät noudattaneet sen mainosten laatua koskevia periaatteita.

Tammi–toukokuun aikana verkkoalustat toteuttivat toimia epäaitoa toimintaa vastaan vähentääkseen roskapostin ja disinformaation määrää maailmanlaajuisesti. Google ilmoitti poistaneensa maailmanlaajuisesti yli 3,39 miljoonaa YouTube-kanavaa ja 8 600 muuta kanavaa, koska ne loukkasivat sen roskapostin ja toisena henkilönä esiintymisen vastaisia käytäntöjä. Facebook lopetti 2,19 miljardia väärennettyä tiliä vuoden 2019 ensimmäisellä neljänneksellä ja toteutti toimia etenkin 1 574:ää EU:n ulkopuolelle sijoittunutta ja 168:aa EU:hun sijoittunutta sivua, ryhmää ja tiliä vastaan EU:n jäsenvaltioihin kohdistuneen epäaidon toiminnan vuoksi. Twitter lopetti maailmanlaajuisesti lähes 77 miljoonaa roskapostitilin tyypistä tai väärennettyä tiliä.

Vaaleja edeltäneinä päivinä verkkoalustat havaitsivat ja lopettivat myös muita disinformaatiota ja vihapuhetta levittäneitä tilejä riippumattomien tutkijoiden ja toimittajien antamien ilmoitusten perusteella.¹² Yli 600:n Ranskassa, Saksassa, Italiassa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Puolassa ja Espanjassa toimineen Facebook-ryhmän ja -sivun ilmoitettiin levittäneen disinformaatiota ja vihapuhetta tai käyttäneen väärää profiileja edistääkseen keinotekoisesti puolueiden sivujen tai niiden tukemien sivujen sisältöä. Nämä sivut olivat keränneet 763 miljoonaa näyttökertaa. Tutkijoiden, faktantarkistajien ja kansalaisyhteiskunnan raporteissa tuotiin esiin myös muita tapauksia, jotka koskivat laajamittaisia yrityksiä manipuloida äänestyskäyttäytymistä ainakin yhdeksässä jäsenvaltiossa.¹³

Näistä toimista huolimatta alustojen on toteuttava lisätoimia torjuakseen disinformaatiota tehokkaasti. Vaikka Facebook alkoi soveltaa läpinäkyvyyttä koskevia käytäntöjään aihekohtaisiin mainoksiin¹⁴ ja Google ja Twitter eivät, on edelleen epäselvää, ovatko kaikkien käytännesäännöt allekirjoittaneiden läpinäkyvyyttä edistävät toimet tehokkaita. Alustat eivät myöskään edistyneet riittävästi mainoksia sisältävien verkkosivujen läpinäkyvyyden lisäämisessä, mikä johtui osittain mainosalan sitoutumisen puutteesta.

Kaikkien alustojen olisi myös varmistettava aktiivinen toimiva yhteistyö faktantarkistajien kanssa kaikissa jäsenvaltioissa ja parannettava käyttäjien mahdollisuuksia havaita disinformaatiota. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi laatimalla tietolähteiden luotettavuutta osoittavia indikaattoreita yhteistyössä media-alan organisaatioiden kanssa.

Lisäksi alustojen olisi asetettava tarkoituksenmukaisia tietoja tutkimusyhteisön saataville, noudattaen kuitenkin henkilötietojen suojaa koskevia sääntöjä. Tekemällä yhteistyötä tutkijoiden kanssa voidaan paremmin havaita ja analysoida disinformaatiokampanjoita, seurata asianmukaisesti käytännesääntöjen täytäntöönpanoa sekä varmistaa algoritmien toiminnan riippumaton valvonta. Komissio jatkaa edelleen toimia, joilla se edistää käytännesääntöjen laajamittaista käyttöönottoa kaikissa sidosryhmissä.

Ennen vuoden loppua komissio suorittaa käytännesääntöjen toimivuuden arvioinnin ensimmäisen 12 kuukauden täytäntöönpanojakson päätyttyä. Jos arvioinnin tulokset eivät ole tyydyttäviä, komissio voi ehdottaa uusia aloitteita, mukaan lukien uutta lainsäädäntöä.

¹² <https://www.theguardian.com/world/2019/may/22/far-right-facebook-groups-spreading-hate-to-millions-in-europe>.

¹³ Avaaz (2019): *Far Right Networks of Deception*; Institute for Strategic Dialogue (2019): *2019 EU Elections Information Operations Analysis: Interim Briefing Paper*; Avaaz & Institute for Strategic Dialogue (2019): *Disrupted: Evidence of Widespread Digital Disruption of the 2019 European Parliament Elections*.

¹⁴ Näitä aiheita ovat muun muassa muuttoliike, poliittiset arvot, kansalaisoikeudet ja sosiaaliset oikeudet, ulko- ja turvallisuuspolitiikka sekä ympäristöpolitiikka.

3. Tietoisuuden lisääminen ja yhteiskuntien selviytymiskyvyn parantaminen

On tarpeen yhdistää voimat disinformaation torjumiseksi ja yhteiskuntien selviytymiskyvyn edistämiseksi. Tämä voidaan toteuttaa antamalla kansalaisille ja kansalaisyhteiskunnalle vaikutusmahdollisuuksia ja varmistamalla, että viestintä EU:ssa perustuu tosiseikkoihin. EU-vaalien alla EU:n toimielimet ovat työskennelleet tiiviisti seuraavilla aloilla:

- ▶ **Tietoisuuden lisääminen disinformaatiosta:** EU:n toimielimet ovat käynnistäneet useita aloitteita, joilla pyritään lisäämään yleisön tietoisuutta disinformaatiosta kaikissa EU:n jäsenvaltioissa. Ne ovat muun muassa järjestäneet seminaareja, konferensseja ja tiedotustilaisuuksia. Tilaisuuksiin on osallistunut satoja toimittajia, minkä seurauksena disinformaatiouhkia ymmärretään paremmin ja käsitellään laajemmin tiedotusvälineissä. Vierailijaryhmille on järjestetty tiedotustilaisuuksia muun muassa Brysselissä järjestetyn Euroopan nuorisoviikon aikana. Niihin osallistui noin 200 kansalaisyhteiskunnan, yliopistojen ja nuorisojärjestöjen edustajaa.

EU:n uusien tietosuojasääntöjen vuoksi Saksassa kiersi harhaluulo, jonka mukaan lapset eivät voisi ripustaa kirjeitään joulupukille (Wunschzettel) kaupunkinsa joulukuuseen kuten tapana on. Vaikka EU:n tietosuojasäännöt on laadittu suojaamaan henkilötietojen käyttöä ilman henkilön suostumusta, missään ei sanota, että lapset eivät voi jakaa julkisesti joululahjatoiveitaan, jos heidän vanhempansa antavat siihen luvan.

- ▶ **EU:n politiikkoja koskevan viestinnän parantaminen:** EU:n toimielimet ovat harjoittaneet ennakoivaa ja monikielistä viestintää miljoonille EU:n kansalaisille sosiaalisen median¹⁵ ja tiedotuskampanjoiden¹⁶ välityksellä. Viestinnän tavoitteena on parantaa tietoisuutta ja ymmärrystä siitä, miten EU vaikuttaa kansalaisten jokapäiväiseen elämään. Euroopan parlamentti käynnisti tiedotuskampanjan nimeltä ”Tällä kertaa äänestän”¹⁷, ja useat kansalliset viranomaiset toteuttivat vastaavia toimia. Komissio ja Euroopan ulkosuhdehallinto lisäsivät merkittävästi myönteistä viestintäänsä kohdennetuilla kampanjoilla, joilla tavoitettiin miljoonia kansalaisia.

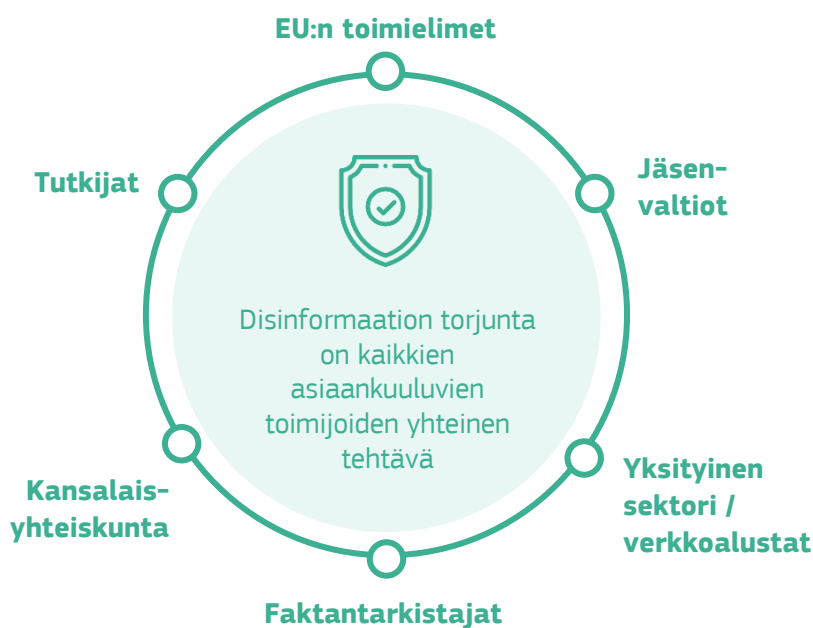
¹⁵ Komissio tiedottaa säännöllisesti disinformaatiosta sosiaalisen median välityksellä: tammikuun 2018 ja huhtikuun 2019 välisenä aikana Twitterissä, Facebookissa, Instagramissa ja LinkedInissä julkaistiin 57 viestiä, jotka tuottivat 54 781 reaktiota ja saivat 3 256 476 näyttökertaa (vain Twitter ja Facebook) ja joiden kattavuus oli 385 655 (vain Facebook ja Instagram).

¹⁶ Tuloksia tuottava EU (InvestEU, joka toimii 16 jäsenvaltiossa ja tavoitti yli 240 miljoonaa potentiaalista kontaktia vuosina 2017–2018), Eurooppa, joka tarjoaa vaikutusmahdollisuuksia (EUandME, jonka kohteena on noin 100 miljoonaa 18–35-vuotiasta EU:ssa ja joka tavoittaa yli 60 miljoonaa potentiaalista kontaktia vuosina 2018–2019) sekä Eurooppa, joka suojelee (jonka kohteena on 35–55-vuotiaiden ikäryhmä ja joka tavoittaa lähes 60 miljoonaa potentiaalista kontaktia vuosina 2018–2019).

¹⁷ Tähän kampanjaan osallistui 300 000 kannattajaa, jotka keskustelivat EU:sta paikallisissa yhteisöissään ja yhteiskuntaryhmissään – niin verkossa kuin sen ulkopuolella. Yli 340 yleiseurooppalaista järjestöä teki Euroopan parlamentin kanssa yhteistyötä vaalien edistämiseksi.

- **EU:n valmiuksien parantaminen disinformaatioon reagoimiseksi:** Komissio on tehnyt yhteistyötä Euroopan ulkosuhdehallinnon ja Euroopan parlamentin kanssa materiaalin tuottamiseksi ja jakamiseksi myyttien kumoamista ja tietoisuuden lisäämistä varten. Tässä työssä on hyödynnetty sekä akateemista että institutionaalista asiantuntemusta. Komission sisäinen verkosto disinformaation torjumiseksi on toiminut asianmukaisesti ja tehnyt yhteistyötä muiden EU:n toimielinten kanssa. Verkoston puitteissa on yhdistetty poliittista asiantuntemusta ja viestintätaitoja. Useat komission edustustot ovat luoneet verkkosivustoilleen sivuja, joilla kumotaan pitkäaikaisia myyttejä EU:sta. Ne ovat luoneet kumppanuuksia faktantarkistajien, toimitustiimien ja muiden kansalaisyhteiskunnan aloitteiden kanssa disinformaation paljastamiseksi.

- **Yhteiskunnan selviytymiskyvyn vahvistaminen medialukutaidon avulla:** Hyvä medialukutaito on keskeinen tekijä, jotta kansalaiset voivat tehdä tietoon perustuvia päätöksiä digitaaliaikana. Se on edellytys elinvoimaiselle ja nykyaikaiselle demokratialle. Jotta voitaisiin lisätä medialukutaitoa koskevia aloitteita kaikkialla EU:ssa ja tuoda esiin parhaita käytäntöjä erityisesti alueellisella ja kansallisella tasolla, komissio järjesti ensimmäisen eurooppalaisen medialukutaitoviikon, jonka aikana EU:ssa järjestettiin yli 320 tapahtumaa¹⁸. Uuden audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin¹⁹ mukaisesti jäsenvaltioiden on vahvistettava medialukutaitoa koskevia toimenpiteitä kansallisissa kehyksissään tiiviissä yhteistyössä sääntelyviranomaisten ja muiden sidosryhmien kanssa.

¹⁸ Aloite toteutettiin yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa 18.–22. maaliskuuta 2019.

¹⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/1018, annettu 14. marraskuuta 2018.

- **Kansalaisyhteiskunnan voimaannuttaminen:** Kansainvälinen faktantarkastusverkosto perusti riippumattomien faktantarkistajien eurooppalaisen haaran, joka kattaa 14 jäsenvaltiota, ja käynnisti verkkosivuston 11 EU-kielellä. Komissio aikoo myös jatkossa helpottaa riippumattomien faktantarkistajien ja akateemisten tutkijoiden eurooppalaisen monitieteisen yhteisön luomista. Komissio on tukenut Horisontti 2020 -puiteohjelmassa investointeja uusiin teknologioihin sisällön tarkistamiseksi ja jakamiseksi sosiaalisen median kautta. Unionin naapurialueilla komissio on lisännyt toimiaan EU:n ja kumppanimaiden kansalaisyhteiskunnan välisten yhteyksien luomiseksi. Näin voitiin tunnistaa ja testata yhteisövetoisia ratkaisuja disinformaation torjumiseksi.

Komissio perusti seurantakeskus SOMAn (Social Observatory for Disinformation and Social Media Analysis), joka helpottaa verkostoitumista, tietämyksen vaihtoa ja parhaiden käytäntöjen kehittämistä riippumattomien faktantarkistajien keskuudessa. SOMA on tällä hetkellä 14 eurooppalaisen faktantarkastusjärjestön muodostaman ryhmän käytössä. Lisäksi SOMA on perustamassa monitieteisiä disinformaation tutkimuskeskuksia. Verkkojen Eurooppa -välineestä myönnetään rahoitusta (2,5 miljoonaa euroa) myös uudelle digitaalipalveluinfrastruktuurille, joka on tarkoitettu faktantarkistajien ja tutkijoiden verkostoitumiseen.

4. Vaalien eheyden suojele

Facebook / Cambridge Analytica -tapauksen ja eri puolilla maailmaa tehtyjen vaaleihin vaikuttamista koskevien paljastusten jälkeen komissio on erityisesti vaalipakettinsa kautta pyrkinyt päättäväisesti varmistamaan vaalien eheyden ja parantamaan yhteiskuntien selviytymiskykyä. Näiden toimien avulla on saatu aikaan konkreettisia tuloksia seuraavilla aloilla:

- **Vaaliviranomaisten koordinoinnin parantaminen:** Vaaliverkostot, jotka muodostuvat sellaisista viranomaisista, joilla on vaalien kannalta merkityksellistä toimivaltaa, ja jotka on perustettu yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa, lisäsivät varautumista mahdollisiin uhkiin ja johtivat toimien parempaan koordinointiin kansallisella ja EU:n tasolla ennen vaaleja. Niiden toiminta-alaan kuuluivat uhkien ja puutteiden tunnistaminen, kriisivalmius, valistuskampanjat, pyrkimykset torjua disinformaatiota, sovellettavien sääntöjen seuranta ja täytäntöönpano sekä sovellettavien kansallisten lakien ja menettelyjen tarkastelu. Yhteistyö tuki vaaleihin valmistautumista jäsenvaltioissa ja auttoi poistamaan joitakin eroja tällä monimutkaisella alalla.

- ▶ **Parempi suoja kyberuhkia vastaan:** Euroopan unionin verkko- ja tietoturvaviraston (ENISA), komission ja Euroopan parlamentin tuella järjestetyt käytännön harjoitukset auttoivat vahvistamaan valmiutta vastata kyberuhkiin ja kykyä selviytyä niistä²⁰. EU:n toimielimet ovat ryhtyneet toimiin suojellakseen EU:n toimielinten ja niiden valittujen edustajien²¹ sosiaalisen median tilejä. Uuden lainsäädäntökehyksen²² hyväksynnän myötä EU voi nyt määrätä myös seuraamuksia (esim. varojen jäädyttäminen ja matkustuskielto) ulkoisen uhan unionille tai sen jäsenvaltioille muodostavien kyberhyökkäysten estämiseksi ja niihin vastaamiseksi.
- ▶ **Henkilötietojen väärinkäyttö:** Tietosuojavelvoitteiden selventämiseksi komissio on antanut ohjeita siitä²³, miten yleistä tietosuojasetusta sovelletaan vaalien yhteydessä. Euroopan tietosuojaneuvosto on myös antanut lausunnon henkilötietojen käytöstä poliittisissa kampanjoissa.²⁴ Se sitoutui työskentelemään muiden asianomaisten viranomaisten kanssa luottamuksen varmistamiseksi vaalien turvallisuutta ja eheyttä kohtaan. Lisäksi on tullut voimaan uutta lainsäädäntöä, jolla otetaan käyttöön seuraamuksia, joita voidaan määrätä Euroopan tason poliittisten puolueiden rikkoessa tietosuojasääntöjä²⁵. Komissio suositteli, että jäsenvaltiot noudattaisivat samaa lähestymistapaa kansallisella tasolla.
- ▶ **Läpinäkyvyyden lisääminen:** Jäsenvaltioita, poliittisia puolueita, säätiöitä ja kampanjoita pyydettiin toteuttamaan toimenpiteitä poliittisen viestinnän ja mainonnan läpinäkyvyyden lisäämiseksi. Tavoitteena oli, että EU:n kansalaiset voisivat tunnistaa verkossa maksetut poliittiset mainokset ja viestit ja niiden takana olevat tahot. Tämä voidaan tehdä esimerkiksi asettamalla verkkosivustoilla saataville tietoja verkkotoimintoihin liittyvistä menoista ja mainosten kohdentamisessa käytetyistä kriteereistä.

Tämän kokemuksen perusteella komissio antaa lokakuussa 2019 vaaleja koskevan kattavan kertomuksen, jossa käsitellään myös vaalipaketin täytäntöönpanoa.

C. Päätelmät

Euroopan parlamentin vaalien alla koordinoitu EU:n lähestymistapa auttoi vahvistamaan valmistautumista ja koordinoitua disinformaation torjunnassa. Alustava analyysi osoittaa, että se auttoi paljastamaan yrityksiä levittää disinformaatiota ja vaalimaan vaalien eheyttä²⁶ suojellen samalla

²⁰ Kaksi ENISAn järjestämää harjoitusta auttoi kansallisia viranomaisia valmistautumaan kyberhäiriöihin, joiden tarkoituksena on herättää epäilyksiä vaalien laillisuudesta, ja tilanteeseen, jossa kyberhyökkäyksiä tehdään kriittisten infrastruktuurien kautta ennen EU-vaaleja ja niiden aikana. Viimeisimpään harjoitukseen toukokuussa 2019 osallistui yli 70 kyberhäiriöiden käsittelyyn erikoistunutta asiantuntijaa EU:n jäsenvaltioista.

²¹ EU:n tietotekniikan kriisiryhmän perustama sosiaalisen median varmennuspalvelu (Social Media Assurance Service, SMAS).

²² Neuvoston asetus (EU) 2019/796 unionia tai sen jäsenvaltioita uhkaavien kyberhyökkäysten vastaisista rajoittavista toimenpiteistä (EUVL L 129I, 17.5.2019, s. 1–12); neuvoston päätös (YUTP) 2019/797 unionia tai sen jäsenvaltioita uhkaavien kyberhyökkäysten vastaisista rajoittavista toimenpiteistä (EUVL L 129I, 17.5.2019, s. 13–19).

²³ COM(2018) 638.

²⁴ https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb-2019-03-13-statement-on-elections_en.pdf.

²⁵ Asetus (EU, Euratom) 2019/493 asetuksen (EU, Euratom) N:o 1141/2014 muuttamisesta henkilötietojen suoja koskevien sääntöjen rikkomuksiin liittyvän tarkastusmenettelyn osalta Euroopan parlamentin vaalien yhteydessä (EUVL L 85I, 27.3.2019, s. 7–10).

²⁶ Myös riippumattomat toimijat ja tiedotusvälineet ovat tunnustaneet tämän. Oxford Internet Institutun tekemässä tutkimuksessa todettiin, että alle 4 prosenttia Twitterissä ennen EU-vaaleja jaetuista uutislähteistä oli disinformaatiota, kun taas virallisten ammattimaisten uutiskanavien osuus jaosta oli 34 prosenttia. FactCheckEU-sivuston mukaan EU-vaalien alla oli odotettua vähemmän disinformaatiota eikä se hallinnut

sananvapautta. Korkein äänestysprosentti viimeksi kuluneiden 20 vuoden aikana (50,97 %) on osoitus kansalaisten kiinnostuksesta unionia kohtaan ja sen merkityksestä heidän elämässään.

Omahyväisyyteen ei ole kuitenkaan syytä. Disinformaatio on muuttuva uhka, joka edellyttää jatkuvaa tutkimusta, jotta politiikkamme välineistöä voidaan päivittää uusien suuntausten ja käytäntöjen mukaisesti. Vihamieliset lähteet sekä EU:ssa että sen ulkopuolella käyttävät jatkuvasti uusia taktiikoita ja valitsevat yhä enemmän pienemmän mittakaavan paikallisia toimia, joiden havaitseminen ja paljastaminen on epätodennäköisempää. Tavoite on kuitenkin edelleen sama: yhteiskuntamme jakaminen kahtia ja kansalaisten luottamuksen heikentäminen demokraattisiin prosesseihin ja instituutioihin.

Demokraattisten prosessien ja instituutioiden suojaaminen disinformaatiolta ja manipuloinnilta muodostaa pitkän aikavälin haasteen ja edellyttää jatkuvia toimia. Tämä edellyttää EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden yhteisiä toimia ja riittäviä henkilöresursseja ja taloudellisia resursseja, jotta voidaan paremmin havaita, analysoida ja paljastaa disinformaatiokampanjat ja parantaa varautumista niihin EU:n ja jäsenvaltioiden tasolla. Yksityisellä sektorilla, erityisesti verkkoalustoilla, on erityinen vastuu disinformaation torjunnassa.

Komission panos EU-johdajien epäviralliseen kokoukseen Sibiussa 9. toukokuuta²⁷ osoitti selvästi, että kohdennettujen disinformaatiokampanjoiden yleistymisen on edelleen suuri haaste tulevaisuudessa, ja komissio kehotti EU:n toimielimiä ja jäsenvaltioita ryhtymään yhteisiin toimiin uhan torjumiseksi.

Euroopan ulkosuhdehallinto ja komissio vahvistavat yhdessä jäsenvaltioiden kanssa nopean hälytysjärjestelmän puitteissa tehtävää yhteistyötä. Tähän kuuluu muun muassa yhteisten menetelmien kehittäminen disinformaatiokampanjoiden analysointia ja paljastamista varten sekä vahvemmat kumppanuudet kansainvälisten kumppanien, kuten G7:n ja Pohjois-Atlantin liiton kanssa.

Komissio raportoi vielä tänä vuonna vaalipaketin täytäntöönpanosta ja arvioi käytäntöjen tehokkuutta. Tältä pohjalta voidaan harkita lisätoimia, joilla varmistetaan parempi pitkän aikavälin vastaus uhkaan.

Komissio ja korkea edustaja ovat sitoutuneet jatkamaan yhteisiä toimia eurooppalaisen demokratian suojelemiseksi disinformaatiolta ja manipuloinnilta. Yhteinen velvollisuutemme on turvata EU:n kansalaisten oikeu n.

keskustelua kuten aiemmin Brasiliassa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Ranskassa tai Yhdysvalloissa järjestettyjen vaalien yhteydessä.

²⁷ COM(2019) 218.